Іванюченко О. В., викладач ХГУ «Народна Українська Академія»

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВИНАХОДІВ ПОВ'ЯЗАНИХ З КОМП'ЮТЕРНОЮ ПРОГРАМОЮ

1. Відомо, що «комп'ютерна програма, як така» – не є «винаходом» в силу того, що не є «технічним рішенням» у будь-якій сфері технології. Маємо винахід, де всі ознаки в патентній формулі лише «технічні», які можуть характеризуватися як «технічними виразами», так і «математичними виразами». Патент України, виданий на такий об'єкт (пристрій, процес обчислювальної техніки), відповідає класичній парадигмі патентного права, умовам надання правової охорони (патентоздатності) саме «технічному рішенню» задачі. Назва такого об'єкту: «винахід, який характеризується математичним забезпеченням», або «hardware» («Твердий» продукт, товар). Дане питання належить вважати вирішеним.

2. Залишається відкритим інше питання: чи є «комп'ютерна програма, не як така» – винаходом, в класичному сенсі цього слова, тобто вимог формально чинної парадигми патентного права? Що означає словосполучення «комп'ютерна програма, не як така»? Застереження «...не як така» означає, що «комп'ютерна програма» є частиною «технічного рішення». Тобто частина ознак в патентній формулі є «технічними», тобто штучно створеними людиною, а частина ознак, – є науковим віддзеркаленням об'єктивно існуючих в природі явищ, закономірностей у формі «математичних виразів». Патент України, виданий на такий «науково-технічний результат», навіть коли він є абсолютно новим, неочевидним, є результатом творчої праці, – не відповідає класичній парадигмі патентного права, тобто умовам надання правової охорони (патентоздатності). Назв такого об'єкту існує декілька, зокрема, «винахід, пов'язаний з комп'ютерною програмою» («не як такою»), «винаходи, пов'язані з комп'ютером» (термін із проекту Директиви європейського парламенту та ради «Про патентоздатність винаходів, пов'язаних з комп'ютером» від 20 лютого 2002 року) [1]; «Комп'ютерна програма, вбудована в ЕОМ» («computer-implemented inventions» – судові рішення в ФРН, а також : *«computer-assisted inventions»* («винаходи, що сприяють діяльності комп'ютера») – 47645 патентів [2]; «*field of technology*» («галузь технології») – 15325 патентів [2]).

3. Якщо «комп'ютерна програма, не як така» не є частиною «технічного рішення». У сукупності з «технічним рішенням» «комп'ютерна програма» є «науково-технічним рішення». Останнє не відповідає класичній парадигмі патентного права, хоча і має «технічний характер» пропонується нова додаткова умова патентоздатності – «наявність технічного результату» до трьох вже відомих умов: промислова придатність, новизна, винахідницький рівень).

Відповіді на поставлені питання пролягають в розмежуванні між об'єктами науки та техніки, яке виникло ще на початку становлення патентного права, тобто задовго до появи комп'ютерної програми. На даний час воно знову стає актуальним. Тому не слід зводити основне питання, щодо можливості правової охорони саме комп'ютерної програми патентним правом, до питання: якщо комп'ютерна програма має так званий «технічний характер», то відповідь буде позитивною; якщо вона не має «технічного характеру», то відповідь буде негативною.

І, навпаки, заслуговує уваги з боку науковців та патентознавців питання до прихильників нової парадигми патентного права: «комп'ютерна програма, не як така», тобто як частина «науково-технічного рішення», – чи породжує об'єкт патентного права *поряд* з відомими об'єктами (продуктом та процесом) /ч.2 ст. 459 Цивільного кодексу України/ [3], або *одним з них* (продуктом та/або процесом)?

Список використаної літератури:

1. Проект Директиви Європейського Парламенту та Ради від 25 червня 2002 року «Про патентоздатність винаходів, пов'язаних з комп'ютером» від 20 лютого 2002 року// Official Journal COM/2002/0092 final – COD 2002/0047 */) OJ C 151E , 25.6.2002, p. 129–131.

2. Free Patents Online.com. http://www.freepatentsonline.com/result.html

3. Цивільний кодекс України : від 16.01.2003 № 435-IV :із змінами : від 17.05.2012, N 4765-VI (4765-17) // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, NN 40-44, ст.356.

Ігнатенко І. В., стажист-дослідник кафедри земельного та аграрного права НУ «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

СПІВВІДНОШЕННЯ ПРИВАТНИХ І ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ПРИ ЗОНУВАННІ ЗЕМЕЛЬ

У ході історичного розвитку грані між публічним і приватним правом у ряді сфер суспільного життя стираються, виникають змішані публічно-

правові та приватноправові відносини. Разом з тим публічне право і приватне право залишаються фундаментальними, вихідними засадами дійсно демократичної правової системи.

Публічне право – сфера загальних, публічних державних інтересів. До цієї сфери відносяться такі галузі, як адміністративне право, кримінальне право та ін. Тут юридичний пріоритет має воля органів державної влади, регулювання централізоване. Воно вибудовується на засадах субординації, тобто за принципом «влада-підпорядкування», дисципліни, відповідальності нижчестоящої особи перед вищестоящою.

Приватне право – сфера приватних, індивідуальних і групових інтересів. Воно охоплює такі галузі, як цивільне право, сімейне право та ін. В даному випадку юридичний пріоритет належить волі приватних осіб, громадян, їх об'єднань. Регулювання носить децентралізований характер, будується на засадах координації, тобто за принципом юридичної рівності, непідлеглості, автономії сторін.

Сучасне земельне право базується на співвідношенні приватних і публічних інтересів при регулюванні земельних відносин. При такому підході зонування земель виконує істотну роль – є механізмом фіксації публічних інтересів і способом усунення меж реалізації приватних інтересів. Публічні інтереси при регулюванні земельних відносин виражаються у визначенні цілей використання тих чи інших земель. Це здійснюється шляхом їх віднесення до закріплених у Земельному кодексі України категорій з чітко визначеним цільовим призначенням земель, що складають цю категорію.

Таким чином, землі набувають саме таке цільове призначення, яке характеризується відносною сталістю, найбільшим чином відповідає публічним інтересам. При цьому, визначаються межі здійснення приватних інтересів, які повинні поєднуватися або не суперечити публічним інтересам. Фактично в рамках встановленого цільового призначення земель визначаються межі можливої поведінки фізичних та юридичних осіб.

Процес використання земельної ділянки як об'єкта майнових прав з метою реалізації приватних інтересів повинен бути узгоджений з процесом розвитку території, в межах якої приватним інтересам кореспондують публічні. Пріоритет публічного інтересу в організації порядку використання земель населених пунктів, закладений в зонуванні земель, відзначений у правозастосовній практиці. Зонування земель встановлюється з метою створення умов для сталого розвитку територій населених пунктів, збереження навколишнього природного середовища та об'єктів культурної спадщини.

Зонування земель в межах населених пунктів покликане виключити можливість прояву відокремленої земельної ділянки, використання якої буде суперечити порядку використання та розвитку території, зі складу якої вона виділяється. Це дозволятиме усунути можливий конфлікт приватних і публічних інтересів у використанні і охороні землі. Співвідношення території та земельної ділянки, зі складу якої вона виділяється, можна уявити як співвідношення загального і часткового. Однак земельна ділянка стає часткою по відношенню до загального – території не тільки в силу можливості використання, але і у зв'язку з можливістю здійснення інших дій із земельною ділянкою власником прав на неї. Йдеться, зокрема, про дій щодо відчуження, передачі в користування, зміни меж ділянки і ін.

Правовий режим конкретної земельної ділянки визначається не тільки виходячи з інтересів її власника, а й з урахуванням приналежності ділянки як окремого до структури загального. В даному випадку за основу приймається баланс приватних і публічних інтересів, як результат зонування земель.

Слід мати на увазі, що правовий режим земель не можна визначати, грунтуючись виключно на нормах щодо категоризації земель. Провідна роль норм про зонування земель в цьому аспекті видається очевидною, оскільки воно визначає правовий режим територіальних зон незалежно від їх приналежності до тієї чи іншої категорії земель.

Першочерговим суб'єктом публічного інтересу виступають жителі (населення) відповідного населеного пункту. Приватні інтереси, пов'язані з наявністю майнових прав на землю та інтересами в її використанні з метою задоволення особистих потреб, мають бути збалансовані з публічними інтересами всієї спільноти, яка проживає на певній території.

Зонування земель в умовах ринку зорієнтоване на демократизацію процесу досягнення балансу інтересів власників (користувачів) землі, підприємців та територіальної громади як головних суб'єктів ринкової економіки. Як відомо, містобудівні рішення повинні прийматися відкрито, щоб у будь-якого суб'єкта правовідносин була можливість своєчасно подати апеляцію і вирішити той чи інший конфлікт у досудовому порядку. Такий підхід істотно впливає на зниження рівня корумпованості.

Системний характер зонування земель позначається на рішеннях органів місцевого самоврядування. Місцева влада вже не може претендувати на необмежене володіння всією нерухомістю в тому числі землею в межах території населених пунктів. Вона змушена досить чітко виді-

ляти сферу своєї прямої відповідальності, обмеживши її мінімально необхідним набором об'єктів, життєво важливих для сталого розвитку та функціонування населеного пункту.

Разом з тим, обмежуючи сферу своєї прямої відповідальності, органи місцевого самоврядування повинні виробити і зберегти за собою дієві механізми непрямого впливу на процеси розвитку території. В даному випадку йдеться про використання ініціативи та коштів приватних осіб. У зв'язку з цим виникає необхідність у створенні своєрідної системи партнерства між місцевими органами влади та приватними особами – власниками нерухомості та потенційними інвесторами.

Саме зонування земель, особливо у містах, в якості базового юридичного інституту, який регулює відносини на ринку землі та нерухомості, може підвищити їх інвестиційну привабливість і створити додаткові гарантії інвесторам. З одного боку, у власників землі і інвесторів виникне можливість змінювати вид використання землі в установлених межах, з іншого – зонування земель передбачає захист прав власників на використання належної їм нерухомості. Отже, у зонуванні земель зацікавлені всі: і територіальна громада населеного пункту, інтересів якої стосується цей процес, і органи місцевого самоврядування, які потребують чітких підстав для прийняття рішень, і забудовники, які потерпають від можливості свавілля з боку чиновників. Усі перелічені аргументи достатньо переконливо свідчать на користь зонування земель як дієвого механізму узгодження приватних і публічних інтересів.

Калашник О. М., аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін, Харківський національний університет внутрішніх справ

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ОКРЕМИХ ВИДІВ ПРОГАЛИН В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ

Виділення окремих видів прогалин з метою їх більш глибокого пізнання, з'ясування причин їх появи, а згодом їх подолання чи усунення дозволяє удосконалити законодавчий процес, покращити нормотворчу техніку актів цивільного процесуального законодавства, забезпечити законність у процесі реалізації вимог цивільного процесуального законодавства.

В окремий вид прогалин слід виділити технічні прогалини, що виникають внаслідок низького рівня юридико-технічної якості нормативно-правового акта. Такі прогалини відображають рівень законодавчої техніки і ступінь її використання. При відсутності, недотриманні правил юридичної техніки, при порушенні їх в нормативних актах зустрічаються неоднозначність, багатослівність, нелогічна побудова матеріалу і т. п., що породжує прогалини та інші недоліки. З метою запобігання появи технічних прогалин в цивільному процесуальному праві і праві в цілому доцільно прийняти в Україні Закон «Про Закони України та нормативно-правові акти».

Деякі науковці виділяють в праві «навмисні» прогалини, тобто застосовують цей термін в прямому значенні. Про такі прогалини кажуть, наприклад, там, де законодавець свідомо залишає питання відкритим із наміром надати його вирішення часу або віддає його на розгляд практики. Не можна плутати прогалини в законодавстві із так званим кваліфікованим мовчанням законодавця, коли він навмисно залишає питання відкритим, утримується від прийняття норми, показуючи тим самим небажання її приймати, і надає можливість вирішення справи за межами законодавчої сфери. Наявність прогалин в законах слід також відрізняти і від тих випадків, коли законодавець віддає вирішення питання на розсуд правозастосовчих органів, коли він розраховує, що його законодавча воля буде конкретизована іншими правовими актами. Прикладом можуть бути постанови пленуму Верховного Суду України, які роз'яснюють та конкретизують ті чи інші процесуальні відносини (зокрема, Постанова Пленуму Верховного суду України від 18.12.2009 р. № 14 «Про судове рішення у цивільній справі», що пояснює та деталізує порядок винесення судового рішення).

Багато вчених вважає, що існують так звані колізійні прогалини, які виникають при наявності повного протиріччя в нормах одного нормативно-правового акта або декількох таких актів. Вважаємо, з такою думкою не можна погодитися. В колізіях та прогалинах є багато схожого, проте ці правові явища не є тотожними. Так, прогалина – це відсутність правової норми, а колізія, навпаки, існування двох і більше правових норм, які регулюють одні й ті ж відносини. У випадку наявності прогалин ми застосовуємо способи їх подолання, в тому числі, аналогію. У випадку ж колізійності норм ми не можемо застосовувати ні аналогію, ні інші способи подолання прогалин, крім, правотворчості. Так, як правотворчість буде єдиним способом, що зможе усунути колізію.